

Шпіляревич В.В.

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, викладач кафедри
кримінального права*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЯК РІЗНОВИДУ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ

Проблема дослідження ученими-криміналістами правової природи інституту спеціальної конфіскації, не зважаючи на те, що на сьогодні він знаходить своє нормативне закріплення у КК України [1, ст. ст. 96-1, 96-2], не є остаточно вирішеною і тому потребує свого наукового вивчення та обґрунтування. Зокрема, її актуальність обумовлена, по-перше, визначенням характеру (статусу) зазначеного вище заходу, по-друге, віднесенням його до відповідної системи заходів протидії злочинності.

А зараз більш детально про існуючі у кримінально-правовій науці дискусійні моменти з приводу вивчення інституту спеціальної конфіскації. Так, щодо визначенням характеру (статусу) спеціальної конфіскації, то варто зазначити, що з цього приводу у вітчизняній доктрині кримінального права виробилося дві діаметрально протилежні точки зору. Так, одні прибічники [2; 3; 4; 5; 6] надають зазначеному вище заходу кримінально-процесуального характеру, обґрунтовуючи при цьому свою позицію тим, що його застосування відносно особи, по-перше, безпосередньо регламентоване нормами кримінально-процесуального законодавства [7, ст. 100], а, по-друге, такий захід не тягне за собою жодних обмежень прав відповідної особи, адже остання не наділена правом власності на те майно, яке вона отримала в результаті вчинення кримінального правопорушення, або на доходи від такого майна, так як джерело їх походження є незаконним.

Проте, не зважаючи на такі доводи попередників, найбільш слушною залишається ідея все ж таки тих учених, які надають

спеціальній конфіскації виключно кримінально-правового статусу [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21]. Свою позицію вони обґрунтовують, як правило, тим, що регламентація спеціальної конфіскації КПК України ще не призводить до вироблення однозначного висновку про її кримінально-процесуальну природу [16, с. 4], оскільки він за своєю юридичною природою є правовим наслідком вчиненого особою суспільно небезпечного діяння, а положення КПК України не повинні визначати санкції кримінально-правових норм [20, с. 106]. Більше того, на сьогодні спостерігається те, що закон про кримінальну відповідальність уже не виступає, так би мовити, чистою кримінально-правовою матерією, оскільки через особливість правового регулювання окремих найважливіших суспільних відносин все частіше спостерігається своєрідна дифузія різних галузей права [22, с. с. 245, 246].

Однак поряд із вирішенням проблеми, пов'язаної із надання спеціальній конфіскації кримінально-правового характеру, важливим є також з'ясування питання про зарахування її до відповідної системи заходів кримінально-правового характеру. Одразу слід зазначити, що законодавцем у чинному КК України такий вид конфіскації віднесено до інституту “Інші заходи кримінально-правового характеру” [1, ст. ст. 96-1, 96-2], але при цьому ним не конкретизовано, яким саме заходом є спеціальна конфіскація. Адже відомо, що у рамках системи інших заходів кримінально-правового характеру доцільно виокремлювати такі самостійні інститути як заходи безпеки та заходи заохочення [23, с. 65; 24, с. 163; 21, с. 279; 25, с. 6]. З метою вирішення цієї проблеми, слід звертати увагу на спеціальну мету застосування зазначеного вище виду конфіскації до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння. Зокрема, така її мета зводиться до усунення тієї обстановки, у якій знаходиться відповідна особа і яка може у майбутньому посприяти їй у повторному вчиненні нею того чи іншого кримінального правопорушення, тобто не допущення повторного використання такою особою певних предметів в антисуспільних цілях [13, с. 78; 9, с. 151]. У цілому така мета пов'язана із так званним “небезпечним станом” відповідної особи, який водночас

характерний виключно для заходів безпеки. У зв'язку з цим спеціальну конфіскацію як захід кримінально-правового характеру слід відносити до системи заходів безпеки, які функціонують у рамках інституту "Інші заходи кримінально-правового характеру", передбаченого КК України.

1. *Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341 – III [Текст] // ВВР. – № 25. – 2001. – стаття 131.*
2. *Баулін Ю. В. Тенденції розвитку сучасного кримінального права України [Текст] / Ю. В. Баулін // Питання боротьби зі злочинністю. – Вип. 12. – 2006. – С. 23 – 35.*
3. *Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : [навчальний посібник] [Текст] / В. О. Навроцький. – К., 2006. – 704 с.*
4. *Бурдін В. М. Санкції окремих статей Особливої частини КК України потребують змін [Текст] / В. М. Бурдін // Життя і право. – № 4. – 2004. – С. 44 – 51.*
5. *Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм : [монографія] [Текст] / Олександр Костянтинович Марін. – К., 2003. – 224 с.*
6. *Палій М. В. Несанкціонований вид покарання в санкціях Кримінального кодексу України [Текст] / М. В. Палій, Є. С. Назимко // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології : [матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 квітня 2009 р.)] Донецький юридичний інститут ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. – Донецьк, 2009. – С. 74 – 75.*
7. *Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI [Текст] // ВВР. – № 9 – 10, 11 – 12, 13. – 2013. – ст. 88.*
8. *Келина С. Г. Наказание и иные меры уголовно-правового характера [Текст] / С. Г. Келина // Государство и право. – № 6. – 2007. – С. 51–58.*
9. *Кругликов Л. Л. Об иных мерах уголовно-правового характера в санкции нормы [Текст] / Л. Л. Кругликов // Уголовно-правовая политика и проблемы противодействия современной преступности : [сборник научных трудов] ; Под ред. д-р. юрид наук, проф. Н. А. Лопашенко. – Саратов, 2006. – С. 147 – 152.*
10. *Кузнецова Н. Мнение ученых о реформе УК (или qui prodest?) / Н. Кузнецова // Уголовное право. – № 1. – 2004. – С. 26 – 27.*
11. *Гончар Т. О. Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня*

- ня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право [Текст] / Т. О. Гончар. – Одеса, 2005. – 20 с.
12. Гуторова Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України [Текст] / Н. О. Гуторова : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право [Текст] // Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2002. – 38 с.
 13. Загородников Н. И. Социальное обновление советского общества и проблемы уголовного права [Текст] / Н. И. Загородников, А. Б. Сахаров // Методологические проблемы уголовно-правового регулирования. – М., 1991. – 237 с.
 14. Кондра О. Проблеми правової природи “спеціальної конфіскації” у кримінально-правових санкціях [Текст] / О. Кондра // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2010. – Вип. 50. – С. 276 – 278.
 15. Назимко Є. С. Щодо статусу спеціальної конфіскації майна [Текст] / Є. С. Назимко // Адвокат. – № 6 (105). – 2009. – С. 22 – 24.
 16. Орловська Н. А. До питання про засадничі чинники побудови примусових санкцій норм Особливої частини КК України [Текст] / Н. А. Орловська // Часопис Академії адвокатури України – № 14 (1). – 2012. – С. 1 – 7.
 17. Собко Г. М. Конфіскація за кримінальним законодавством України : автореф. дис. ... на здобут. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право [Текст] / Г. М. Собко. – К., 2008. – 18 с.
 18. Соболева О. Конфіскація майна за чинним кримінальним та кримінально-процесуальним законодавством України [Текст] / О. Соболева. – Право і суспільство. – № 6. – 2010. – С. 212 – 215.
 19. Хавронюк М. Види кримінальних покарань: досвід європейських держав [Текст] / М. Хавронюк. – Прокуратура. Людина. Держава. – № 3. – 2005. – С. 95 – 102.
 20. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України [Текст] / М. І. Хавронюк. – К., 2004. – 504 с.
 21. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи : порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : [монографія] [Текст] / Микола Іванович Хавронюк. – К., 2006. – 1048 с.

22. Борисов В. І., Батургарєєва В. С. Інші кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечного діяння / В. І. Борисов, В. С. Батургарєєва. – Вісник асоціації кримінального права України. – № 1 (1). – 2013. – С. 228 – 251.
23. Щедрин Н. В. Введение в правовую теорию мер безопасности : [монография] [Текст] / Николай Васильевич Щедрин. – Красноярск, 1999. – 180 с.
24. Щедрин Н. В. Концептуально-теоретические основы правового регулирования и применения мер безопасности : [монография] [Текст] / Николай Владимирович Щедрин. – Красноярск, 2010. – 324 с.
25. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають [Текст] / М. Хавронюк. – Юридичний вісник України. – № 21 (934). – 2013. – С. 6 – 7.